

tri vječna i nepromjenljiva oblika konačne Zbilje.

Ukazujući na značaj političkog razumijevanja stvarnosti knjiga *Istina ili laži svijeta* donekle neodoljivo podsjeća na razgovor o tragediji koji su svojevremeno vodili Napoleon i Goethe. Napoleon je tom prilikom rekao da se novija tragedija od stare bitno razlikuje po tome što mi više nemamo sudbine, kojoj bi ljudi podlegli, i što je na mjesto starog fatuma stupila politika. Pisana prepoznatljivim stilom njenog autora, kojeg karakteriše intelektualna lucidnost, respaktabilna načitanost, česta upotreba slikovitih poređenja i metafora, knjiga, doduše, zahtijeva veoma trezvenog i odgovornog čitaoca.

Meho ŠLJIVO

KULTURA DRŽAVE KAO OGLEDALO NJENOG DRUŠTVA

Kultura države kao ogledalo njenog društva,
Hadžem Hajdarević, Tugra, Sarajevo, 2006

Postdejtonsko doba obilježeno je mnogim pojedinačnim i kolektivnim traumama i frustracijama. U ideološki izdijeljenom i uskostranački isparcelisanom bh društvu čini se da su velikosrpski nacionalizam, neprincipijelnost međunarodne zajednice, kao i sveprisutna građanska ravnodušnost i depresivnost postali prepoznatljiv imidž bosanskohercegovačkog društva. Zato književnik, pjesnik i publicista Hadžem Hajdarević svoju najnoviju knjigu kolumni s pravom naslovljava - „*Kišno Društvo*“.

U *Kišnom društvu* dominira sveopća apatija i ravnodušnost udružena sa podaničkim i sužanjским mentalitetom bosanskohercegovačkih građana.

Frustracije se prepliću sa „strategijom haosa i masovnog obesmišljavanja“ *Kišno društvo* tako neumitno skoštava u bosanskom nihilizmu,

čiji se kraj jedino nazire u mirenju sa svime postojećim ili u odlasku u daleki iseljenički svijet. Ovdašnji stranački lideri nisu previše zabrinuti za katastrofalno i jadno društveno-psihološko stanje. Hajdarević tu stranačku ravnodušnu gospodu sarkastično portretira kao „umrljane paune koje svake televizijske večeri gledamo na konferencijama za štampu i javnim odlascima u OHR.“

BH mediji i intelektualci se savršeno uklapaju u taj letargični, autocenzorski, bešćutni „socijalno-kulturni prostor. Dosljedni su u „distribuciji kiča“ i u zloradoj, hinjskoj i djetinjastoj šutnji.

Netom minulu agresiju na Bosnu i Hercegovinu i njene građane zamijenila je anarhija u njihovom i onako neurednom i vidno bezidejnom i dezorjentisanom kulturnom, životu. Šta je sa obnavljanjem spaljenog i uništenog bibliotečkog blaga? Kada će se na dostojanstven i prikladan način obilježavati godišnjice smrti najznačajnijih bosanskohercegovačkih književnika? Hoće li se i dalje u ANUBIH primati samo umirovljenici i ideološki podobni, ili će se u ovoj najuticajnijoj znanstvenoistraživačkoj instituciji naći mjesta za intelektualce renomea Esada Durakovića ili Enesa Karića? Zašto su najprestižnije književne nagrade u BiH sramotno devalvirane i svedene na opskurne, lokalne „igranke i teferiče“? Dali je pokopana svaka nada u intelektualnu solidarnost bh. književnika i kulturnih pregalaca? Uostalom nazire li se neka, osmišljenija, i organizovanija kulturna strategija u BiH, jer je, primjerice, svako pisanje poezije u trenutnim ideološkim i lokalno-patriotskim tjesnacima „kao češljanje vjetra“.

Hajdarević o ovim kulturnim temama i apsurdno teškom stanju bosanskohercegovačke kulture uopće, piše sa tankočutnom intelektualnom angažiranošću, ali i sa očitom rezignacijom, razočarenjem, ljudskom i umjetničkom zgranutošću.

Kao jasnu ilustraciju dovoljno je navesti nekoliko naslova kolumni: *Jezik na svome pašnjaku*, *Rasisti u jeziku*, „*Viza bez budućnosti*, *Šutnja nije zlato*, *šutnja je sramota*, „*Šuplja avlija*, *Nacija u zijevanju*.... Ako je kultura u BiH spala na tako niske grane, kao što to brojni primjeri

iz bosanske svakodnevnice potvrđuju, može li se onda očekivati da građani ove zemlje nadiđu i pravaziđu podanički mentalitet ili zarazni osjećaj sveprisutne zavjere.

Kultura jedne zemlje jeste jedan od najrepresntativnijih vidova njene društvene zbilje. Kritikovao od od nekog „optimističnog“ sugrađanina zbog toga što kao ugledni književnik u kolumnama koje piše „ne misli pozitivno“, Hajdarević mjestimice u nekim svojim tekstovima „pozitivno hipnotizira“ svoje čitaoce izvrsno poetiziranim opisima svoga zavičaja, ali i ti poetizirani zavičajni pejzaži su nerijetko u znaku asocijacija na neizbježnu političku realnost: „Sutjesku nikad nisam vidio manju, oklijevala je uključiti se u hirovite Drinske talase...Drina i ne gleda svoje pritoke.Samo ih „kolonizira“.Kao što veće kulture posvajaju identitet manjih naroda i kultura“...Knjiga kolumni *Kišno društvo* je nezaobilazan priručnik svima onima koji se odveć bahato, komotno i egocentrično upuštaju u pisanje tekstova u ovoj novinarskoj formi.

Misao koju Hajdarević izriče, koliko je u isto vrijeme zaokružena, cjelovita, logična i jasna, toliko je i oslobođena od bilo kakvog spisateljskog razmetanja i diletantizma, te ideološkog, stranačkog ili minderaškog diskursa. Hajdarevićevi tekstovi su „prije nego što su napisani, idejno promišljeni. U njima nema ni traga od suvišnog i improviziranog. *Kišno društvo* je knjiga pisana iznimnim pripovjedačkim umijećem i nadahnućem. Knjigu „za razliku od mnogih koje se masovno tiskaju u našem okruženju „krasi vrhunski, autorski jezički i semantički osjećaj. Iako su kolumne sadržane u knjizi pisane u periodu od 2002. do 2004 za sarajevski dvosedmičnik Walter, one će se „kao što to oštromno primjećuje recenzent knjige Gojko Berić, s jednakim interesovanjem moći čitati „bilo kada“.

Isnam TALJIĆ